

Zavraždění pocházeli i z Těšínska. Katyňský masakr má opomíjenou českou stopu

zpravy.aktualne.cz/zahranici/obetmi-vrazdeni-sovetskych-cekistu-v-katyni-byli-i-cesi-s-po/r~42fbf8925ee611ea9d470cc47ab5f122

3. dubna 2020

 Jan Gazdík Jan Gazdík

3. 4. 2020 6:39

Jeden z nejotřesnějších zločinů sovětské bezpečnosti NKVD se odehrál před 80 lety. V dubnu a květnu 1940 povraždila v Katyni a dalších zajateckých táborech kolem 22 000 polských vojáků, policistů, lékařů, soudců či inženýrů. Masakr má i českou stopu. Katyňskému vraždění padlo za oběť minimálně 350 Čechů či Poláků, kteří pocházeli z území dnešní České republiky.

 Exhumace těl v Katyni.

Exhumace těl v Katyni. | Foto: Bundesarchiv / Wikipedia / CC-BY-SA 3.0

"Les, který nás obklopuje a chrání před mrazivými větry, je borový, ale tak velký a vysoký, že jsem v životě neviděl větší," zapsal si Karol Sliwka z Nýdku jen pár týdnů předtím, než byl v roce 1940 zavražděn ruskými čekisty střelou do temene hlavy a zahrabán do hromadného hrobu v Katyni.

Když profesor Mečislav Borák (1945-2017) začal po pádu železné opony v roce 1989 pátrat v ruských archivech po obětech stalinského teroru v Katyni, narazil i na něj. Karol Sliwka vyrůstal v obcích Nýdek a Bystřice nedaleko Třince a byl po polském záboru Těšínska v roce 1938 odvelen jako poručík v záloze do polské armády.

V dubnu 1940 byl pak zavražděn v Katyni, ale to už neměl jméno - sovětská NKVD ho evidovala jen pod číslem 537. Borák tedy k číslu přiřadil opět jméno a o osudu Karola Sliwky informoval jeho užaslé pozůstalé.

Profesor Borák se jako jeden z mála českých historiků dlouhodobě věnoval osudům Poláků a Čechů z dnešního území republiky, kteří byli v Katyni zavražděni. Připomínal, že v Česku je až na výjimky téma katyňské tragédie stále opomíjené a v lepším případě historiky i politiky nedocenené.

"Jeho výzkum nemá obdoby. Jen v Česku pomohl mnoha lidem, jejichž předci byli v Katyni či jiných sovětských táborech zavražděni, už jen tím, že pro ně vypátral místa, kde leží. Všechno, co jsem o katyňské tragédii a lidech, jimž zničila či ovlivnila život, natočila, našel profesor Borák," říká Petra Všelichová, režisérka i v zahraničí ceněných dokumentů *Zločin jménem Katyň* či *Lebka*.

Související

Stalinův vnuk prohrál soudní spor o odpovědnosti za Katyň. Vinu nesou i Němci, brání svého dědu

---

 Josif Vissarionovič Stalin

Zavraždili mi otce

Katyňská tragédie je celoživotním traumatem i pro 87letého Józefa Pilicha z Dolní Lomné na Frýdecko-Místecku, jehož otce, polského policistu, NKVD v Katyni zavraždila.

"Čekisté ho i s jeho celým mančafem zlikvidovali jako škodnou zvěř. Jen polských policistů leží u obce Mednoje 6311. Mnozí z nich přitom byli ještě dvacetiletí kluci a zavraždili je jen proto, že se to někomu líbilo," svěřuje se Józef Pilich a pokračuje: "Řeklo by se, že se to odehrálo už dávno a že už to proto přebolelo. Nic nepřebolelo. Pro mě je velmi těžký i tento krátký rozhovor."

Pilichův otec bojoval v roce 1920 s bolševiky pod Varšavou, kde rudí utrpěli drtivou porážku. Jako důstojník policie sloužil pak až do začátku druhé světové války a svého zajetí v Katovicích. Polský komunistický režim bral proto po válce celou Pilichovu rodinu jako

druhořadé občany, pro které měl jen podřadnou práci, natož aby mohli studovat. Józef Pilich odešel proto do Československa, v Brně vystudoval lesnictví a už zůstal. Katyňská minulost jeho rodiny zdejšími úřadům tolik nevadila. V Jablunkově navíc žila jeho babička.

"Ani tady jsem se ale nemohl zmínit o tom, co se v Katyni odehrálo. Tedy že tisíce Poláků povraždili sovětští čekisté, a ne němečtí nacisté, jak hlásali komunisté. Bylo to tabu, stejně jako v Polsku. Oficiální verze zdejšího komunistického režimu byla zkrátka stejná jako toho polského či sovětského a já měl štěstí, že zdejší úřady nevěděly nic o historii mé rodiny," vysvětluje Józef Pilich, jinak také předseda správní rady sdružení pozůstalých Katyňská rodina v ČR. Spolek pátrá po osudech lidí, kteří zmizeli na území bývalého SSSR, a snaží se pomáhat rodinám a příbuzným v získávání informací o jejich zavražděných či nezvěstných předcích.

Související

Byl tam výbuch, tvrdí Poláci. Vyšetřovatelé zkoumali záznam o letu vládního speciálu do Smolenska

---

 Smolensk - havárie letadla

O zavražděných Čechách se ví stále málo

Stovky mužů, které sovětská tajná policie v roce 1940 v Katyni, ale i na dalších místech SSSR povraždila, pocházeli podle profesora Mečislava Boráka z Těšínska. To bylo po mnichovské smlouvě v říjnu 1938 z podstatné části přičleněno k Polsku. Šlo tedy většinou o Poláky, kteří se na území dnešní České republiky narodili nebo tu v době vypuknutí války bydleli a pracovali.

Jako vojáci polské armády tudíž narukovali koncem léta 1939 na frontu nebo byli jako příslušníci policie, četnictva a jiných státních složek evakuováni před postupujícím wehrmachtem na východ Polska. Tam byli ovšem spolu s vojáky koncem září 1939 zajati

Rudou armádou, která vpadla Polákům do zad. Polští zajatci pak byli na příkaz nejvyšších sovětských vůdců hromadně povražděni jako nepřátelé sovětského režimu.

Podle statistického hlášení NKVD o národnostním složení a teritoriálním původu zajatců z 28. února, 3. března a 16. března 1940 se například v táboře Kozelsk hlásil jeden důstojník jako Čech původem z Československa. V táboře Starobělsk byl další český důstojník původem z nowogródského vojvodství z Polska. Další Češi se nacházeli i v ostatních táborech.

V samotné Katyni byl zatím jako zavražděný Čech jmenovitě identifikován Kamil Rafael Sýkora (narozen 4. června 1892 v Pětikostelí v Maďarsku), kapitán pěchoty polské armády, který studoval v Praze, Vídni a Brně. Byl důstojníkem z povolání už před první světovou válkou v rakouské armádě. V roce 1918 Sýkora přešel k polským legiím a sloužil až do roku 1939 v Dubně. Ostatní povražděné Čechy se až dosud nepodařilo spolehlivě identifikovat.

Tisíce mrtvých důstojníků a policistů, kteří od jara roku 1940 spočívají na pohřebištích v Rusku, Bělorusku a na Ukrajině, podávají podle historiků prokazatelné svědectví o vině bolševického režimu.

Související

[Obrazem: Po stopách legionářů. Česká výprava přešla zamrzlé jezero Bajkal](#)

49.
fotog
rafií

A je mezi nimi celkem asi 350 profesorem Borákem jmenovitě identifikovaných obětí, jež měly přímou souvislost s územím dnešní České republiky. Přímo v Katyni je pohřbeno asi 80 takových lidí, přes 20 dalších leží na předměstí Charkova, asi 230 obětí bylo povražděno ve sklepech budovy NKVD ve Tveru a pohřbeno ve 23

hromadných hrobech u obce Mednoje. Dalších dvacet lidí zahynulo na různých místech tehdejšího SSSR anebo se místo jejich hrobu nepodařilo dosud přesně určit.

"Jde o velmi málo zmapované tragické období česko-polské historie," přiznává Pavel Filipek z odboru pro válečné veterány českého ministerstva obrany.

Svědectví lebky Ludwika Szymanského

O jiné české stopě vypovídá dokumentární film *Lebka* režisérky Petry Všelichové z dílny ostravského studia České televize. Příběh polského důstojníka Ludwika Szymanského znovu otevírá i dnes ne zcela objasněnou katyňskou tragédií. Ukazuje nejen zřůdnost komunistické propagandy, ale také unikátní lékařské a kriminalistické metody, díky nimž se podařilo prokázat totožnost člověka po mnoha desítkách let.

V roce 2005 se v Ústavu soudního lékařství v Kodani našla lebka, kterou sem přivezl lékař Helge Tramsen, jenž se jako expert účastnil v roce 1943 exhumace v Katyni. Ta se konala za přítomnosti mezinárodní komise soudních lékařů, kteří pomáhali identifikovat těla. Jedním z nich byl právě Tramsen. Každý lékař si náhodně vybral jedno tělo, které nakonec pitval.

Související

Grafika: Invazi do ČSSR může ospravedlnit nový zákon. Takhle Rusko o srpnu 1968 lže

---

Infografika

 Rusko k invazi 1968

Tramsen odjížděl do Ruska s tehdy obecně přijímaným názorem, že za hromadné vraždy je odpovědné nacistické Německo. Když ale viděl na vlastní oči stav těl i nalezené dokumenty, které důstojníci měli u sebe, změnil názor. Od té chvíle byl přesvědčen, že vraždy mají na svědomí Sověti. Chtěl proto uchovat doklad o zločinu, a tak

prostřelenou lebku důstojníka, kterého pitval, odvezl tajně do Dánska. Teprve po letech ji předal do Ústavu soudního lékařství, kde byla objevena.

Polští a dánští badatelé i novináři začali tehdy pátrat po potomcích důstojníka Ludwika Szymanského, který působil jako lékař v polských Beskydech, a našli jeho dceru Máriu z Třince. Ta ovšem nedlouho předtím, než ji kontaktovali, zemřela. Podařilo se nicméně najít další Szymanského příbuzné, například lékařovu neteř. Syn Jerzy žil v Austrálii. Testy DNA potvrdily, že skutečně jde o lebku Ludvika Szymanského. Ta byla poté pietně uložena ve Varšavě za účasti syna Jerzyho a vnuků.

"Nejvíce mě zasáhly dobové dokumenty z otvírání masových hrobů. Ještě více ale pouhá procházka v Katyni. Nevědomky tam šlapete po hrobech tisíců zavražděných lidí. Dodnes tam totiž není odkryto ani zdaleka vše. A když pak mluvíte s příbuznými a potomky zavražděných, kteří dnes žijí na Těšínsku, tak vám teprve naplno dojde, jak hrozné to pro ně stále je," říká režisérka Petra Všelichová.

Související

Lžete o nás, abyste odvedli řeč od vlastních problémů, obvinil polský premiér Putina

---

 Mateusz Morawiecki

Pravdu řekli jako první paradoxně nacisté

Jak ovšem připomínal profesor Mečislav Borák, k velkým paradoxům dějin patří i to, že pravdivou informaci o zločinu uvedla do světa právě nacistická propaganda, tolik pověstná propracovanými dezinformacemi. Ostatně i proto většina české společnosti pokládala v roce 1943, ale i později zprávu o Katyni za součást této propagandy.

Až postupně se začala objevovat svědectví osob, jež navštívily místo zločinu, třebaže s pomocí německých nacistických úřadů. Tito lidé byli nicméně v české společnosti považováni za důvěryhodné. V delegaci evropských spisovatelů, která na pozvání říšského ministerstva propagandy přijela do Katyně 20. dubna 1943, byl například známý český básník a spisovatel František Kožík. Pracoval v té době jako redaktor pražského rozhlasu a členem delegace se stal na příkaz úřadu říšského protektora. Kožík, aby nemusel sloužit nacistické propagandě, se snažil ve svých článcích a rozhlasových reportážích vyhnout hodnocení zločinu, nicméně fakta skutečné pachatele jasně usvědčovala. Po válce byl ovšem přinucen k odvolání svých reportáží a svedení viny na německé okupanty.

V mezinárodní komisi zástupců ústavů soudního lékařství a kriminologie ze 13 zemí Evropy, které do Katyně pozvaly německé úřady k účasti na exhumacích, byl i uznávaný profesor soudního lékařství Karlovy univerzity František Hájek. Spolu s ostatními lékaři podepsal závěrečný protokol, podle něhož byli polští důstojníci zavražděni už na jaře roku 1940, tedy ještě před napadením SSSR nacistickým Německem. Krátce po válce byl profesor Hájek zatčen, obviněn z kolaborace s okupanty a rovněž on musel své prohlášení veřejně odvolat.

Katyňský masakr v číslech

Za nejspolehlivější údaj o počtech i místech zavražděných je historiky stále považován údaj z poznámek šéfa KGB Alexandra Šelepina ze 3. března 1959, které pořídil ke zprávě pro sovětského vůdce Nikitu Chruščova. Hovoří zde o zastřelení **21 857** osob z "bývalého buržoazního Polska":

- **14 522** zastřelených tvořili zajatci (z toho 4421 osob z tábora v Kozelsku, zastřelených ve Smolensku a v lese u Katyně, kde byli vhozeni do hromadných hrobů).
- **3820** osob z tábora ve Starobělsku, zastřelených v Charkově a zakopaných na předměstí "Pjatichatky".

- **6311** osob z tábora v Ostaškově, zastřelených ve Tveru, tehdeším Kalininu, a zakopaných u obce Mednoje).
- Dalších **7305** vězňů bylo podle této zprávy zastřeleno ve vězeních západní Ukrajiny a Běloruska. Protože byl nalezen rejstřík **3435** polských občanů zastřelených podle příkazu z 5. 3. 1940 na Ukrajině, lze předpokládat, že zbývajících **3870** osob bylo zastřeleno v Bělorusku, patrně v Minsku či v Hlybokém ve vitebském obvodu.
- Pokud jde o osud necelých 4 tisíc osob, chybějících do celkového počtu zmiňovaného "ortelem" sovětského politbyra, kloní se historici k možnosti deportace polských vězňů do gulagů u Vladivostoku, kam na jaře roku 1940 mělo směřovat 6 až 8 nejméně tisícových transportů, nebo hledají jejich hromadné hroby v souvislosti s dalšími deportacemi například v Tomsku.
- V dubnu a květnu 1940 byli zajatí Poláci, tedy i ti, kteří pocházeli z území dnešního Česka, z táborů a věznic svezeni do nejbližších oblastních správ NKVD, ranou do týla zavražděni a zakopáni do hromadných hrobů na pozemcích rekreačních středisek NKVD.
- Teprve po přiznání odpovědnosti za zločin, po letech utajování, zakrývání a falšování informací, začaly sovětské (a posléze ruské) úřady zpřístupňovat - i když nepříliš ochotně - první archivní dokumenty. Vyplynulo z nich, že vraždy provedli příslušníci sovětské bezpečnosti NKVD na příkaz politbyra ústředního výboru sovětské komunistické strany.
- Sovětský svaz popíral svou vinu až do roku 1990, kdy tehdejší lídr země Michail Gorbačov přiznal, že jde o zločin stalinismu. SSSR poté označil i zbylé masové hroby a vydal kopie klíčových dokumentů, včetně rozhodnutí o likvidaci zajatců podepsaného vedením SSSR.
- V roce 2011 označil Katyňský masakr za zločin i ruský prezident Dmitrij Medveděv.

Zdroj: Jan Gazdík

Pokud jste v článku zaznamenali chybu nebo překlep, dejte nám, prosím, vědět prostřednictvím [kontaktního formuláře](#). Děkujeme!